
С. КОСІНОВ,

начальник Державної фінансової інспекції
в Харківській області, кандидат юридичних
наук, доцент

УДК 342.5

Контроль у державі як складова соціальної системи

У статті надано загальну характеристику контролю над державною владою як різновиду соціального контролю, складового елементу механізму соціального управління. Установлено, що особливістю контролю над державною владою, яка відрізняє його від інших видів соціального контролю, є його здійснення виключно у правовій формі. Визначено ознаки контролю як форми юридичної діяльності.

Ключові слова: контроль, соціальний контроль, державний контроль, юридична діяльність.

Теорія демократії традиційно ставить у центр уваги джерело влади, виходячи з того, що влада є демократичною, якщо вона має своїм джерелом всезагальне волевиявлення [7, с. 159]. Утім одним із питань, спільних для всіх форм організації влади, для всіх тих, що існували у минулому та існують зараз, політичних систем, є питання про контроль над владою [7, с. 162].

Метою цієї статті є розкриття природи контролю над державною владою як різновиду соціального контролю, елементу соціального управління. Для

її досягнення необхідно проаналізувати наведені в юридичній науці підходи до характеристики контролю як форми діяльності, визначити загальні риси соціального контролю, простежити формування ідеї про необхідність зворотного зв'язку між інституціями, уповноваженими на здійснення управліннями, і тими, над ким таке управління здійснюється, встановити риси контролю як форми юридичної діяльності.

Необхідною ознакою демократичної, правової держави стає функціонування демократичних інститутів та механізмів

мів, що забезпечують можливість громадян впливати на формування державної політики, контролювати її та змінювати у разі необхідності [16, с. 11]. Так, зокрема, вибори є одним із найбільш важливих шляхів забезпечення того, щоб уряд залишався під контролем [2, с. 930]. «Дотримуючись прав людини, охороняючи їх незалежність, не втручаючись у їх роботу, владні інституції мають забезпечити можливість впливу на суспільні справи, закликати народ внести свій внесок, свої голоси для здійснення влади, надати йому право контролю й нагляду» [1, с. 93].

Контроль є конститутивним елементом управління, яке у свою чергу є вищою формою свідомого регулювання процесів функціонування і розвитку будь-якої системи – біологічної, технічної чи соціальної [25, с. 6], забезпечує її збереження і розвиток, упорядкування структури, взаємодію системи з навколишнім середовищем, а також досягнення мети її подальшого розвитку [26, с. 3]. Контроль спрямовує процес управління за встановленими ідеальними моделями, корегуючи поведінку підконтрольного об'єкта [9, с. 23].

Системи, яким притаманна структурно-функціональна організація, що у свою чергу характеризується багатоманітністю природи елементів і зв'язків, які визначають природу об'єкта, багатокритеріальністю, функціональною і структурною варіаційністю та стійкістю, прийнято називати великими системами [32, с. 5]. За своїми ознаками суспільство, що перебуває під управлінням держави, повністю відповідає названню вище умовам, а отже, на нього поширюються правила взаємодії: середовище –

об'єкт – система управління та контролю. Управління – це пульсуючий, взаємозворотний зв'язок, де суб'єкт і об'єкт управління в певному сенсі міняються місцями. Це не лінійний, а скоріше спіралеподібний, не безперервний, а скоріше дискретний, квантовий процес [12, с. 25].

У процесі розвитку й ускладнення суспільних відносин швидко розвивається і структура контролю, удосконалюється його механізм, зростає значення у функціонуванні всіх соціальних систем.

Отже, контроль слід розглядати як об'єктивне соціальне явище, яке сформувалося у процесі еволюції суспільства і яке є результатом його розвитку. Без застосування контролю суспільство тим більше не може обійтися на шляху свого подальшого розвитку, який потребує і може здійснюватися спираючись на аналіз існуючого стану та використовуючи нові фактори розвитку від досягнутого [5, с. 15].

У словниках та енциклопедіях контроль визначається, як правило, як перевірка того чи іншого об'єкта, перевірка правильності тих чи інших дій у сфері виробництва та управління, нагляд з метою перевірки. Саме така характеристика контролю покладена в основу окремих юридичних праць, вихідним для яких стає розуміння контролю як перевірки, а також спостереження з метою перевірки для протидії чомусь небажаному, виявлення, попередження та припинення неправної поведінки [8, с. 8]. Сутність контролю виявляється в тому, що суб'єкт управління здійснює перевірку того, як керований об'єкт виконує його вимоги і приписи [6, с. 51].

Утім такий підхід до розкриття сутності контролю занадто звужує його значення. Природа контролю як багатаспектного явища робить його предметом дослідження багатьох суспільних наук: філософії, соціології, психології, юридичної науки. Останніми роками з'явилась значна кількість наукових праць, що торкаються різних аспектів теорії контролю. Вони дозволяють простежити історію становлення й розвитку різних концепцій контролю та контрольної діяльності. Так, проблемам контролю у вітчизняній юридичній науці були присвячені роботи О. Ф. Андрійко [4], В. М. Гарашука [8], І. К. Залюбовської [13], Д. В. Лученка [17], В. С. Шестака [31] та ін. При цьому контроль розглядається як: сфера діяльності державного управління; окрема стадія управлінського циклу; форма зворотного зв'язку; підсистема управління; наука, тобто система відповідних знань; самостійна функція в системі управління; діяльність з виконання прийнятих рішень тощо [22, с. 33].

Одним із фундаментальних досліджень природи контрольної діяльності радянського періоду, до якого звертаються і сучасні дослідники, є праця В. М. Горшеньова та І. Б. Шахова, які, зокрема, вказували, що під контролем розуміють сукупність процесів у соціальній системі (суспільстві, соціальній групі, організації тощо), за допомогою яких забезпечується дотримання певних «зразків» діяльності, а також дотримання обмежень у поведінці, порушення яких негативно відображається на функціонуванні системи. Прибічники іншого підходу пропонують під контролем розуміти механізм, за допомогою

якого суспільство та його структурні частини (групи, організації) забезпечують дотримання певних обмежень, умов, порушення яких завдає шкоди функціонуванню соціальної системи. Відповідно до третього підходу, який умовно можна виділити, державний контроль являє собою вид соціального контролю – цілісної системи усіх соціальних регуляторів (державних і суспільних інститутів, права, моралі, звичаїв, традицій, установок) [9, с. 17–18].

У цілому, якщо узагальнити запропоновані в юридичній науці та в інших науках концепції контрольної діяльності, можна умовно виділити три підходи до розкриття його природи:

1) контроль як органічна функція управління (у межах цього підходу можливим є розгляд контролю у широкому значенні як системи перевірки відповідності процесу функціонування об'єкта прийнятим управлінським рішенням, виявлення результатів впливу суб'єкта на об'єкт, допущених відхилень від рішень, та у вузькому, спеціальному, коли контроль розглядається як складова частина тієї чи іншої сфери і включається у планування, аналіз та облік);

2) контроль як набір засобів регулювання поведінки окремої особи або організації в цілому;

3) контроль як обмежувальна функція системи, що виконує завдання зворотного зв'язку, забезпечує нагляд за станом системи в цілому. У третьому із названих підходів щодо встановлення суті контролю як важливої форми зворотного зв'язку від об'єкта, що управляється, до суб'єкта, що ним управляє, яка забезпечує цілісність і високу ефек-

тивність всезагальної системи управління [28, с. 3], найбільш повно виявляється його значення у демократичній державі, адже саме «інституційний зворотний зв'язок держави з громадською думкою забезпечує контроль суспільства над державним апаратом» [3, с. 51].

Отже, контроль як специфічна форма діяльності має складну структуру і знаходить вияв у різних аспектах, що й обумовлює різні характеристики його поняття [9, с. 18], а тому його дослідження буде повним тільки за умови врахування при характеристиці природи контролю усіх наведених аспектів, пам'ятаючи при цьому, що межі контролю, його зміст, цілі та принципи залежать від сутності суспільства, в якому такий контроль здійснюється [28, с. 3].

Специфіка контролю як юридичної форми діяльності має враховувати таку його особливість: контроль за державною владою є невід'ємною складовою соціального контролю, оскільки державний контроль не може існувати поза соціумом, він ніби «вмонтований» у нього [6, с. 43]. Соціальний контроль, у свою чергу, виступає складовою більш широкого явища – соціального управління [6, с. 44]. Це зумовлює необхідність звернення до розкриття природи державного контролю як складової механізму соціального управління.

Державне управління, що є проявом, процесом реалізації державної влади [29, с. 8], як свідомий вплив державних інституцій на діяльність суспільства, його окремих груп, в якому реалізуються суспільні потреби та інтереси, загальнозначущі цілі і воля суспільства [14, с. 49], виступає складовою управління соціального. Під соціальним

управлінням, у свою чергу, розуміється вплив на спільність людей з метою упорядкування суспільства, його вдосконалення і розвитку для досягнення поставлених перед людьми завдань, це цілеспрямований і постійний процес впливу суб'єкта управління на об'єкт управління [24, с. 137]. Отже, слід виходити з того, що соціальний контроль – це більш широке поняття, ніж державний контроль, вони співвідносяться як частина і ціле [6, с. 42].

Соціальний контроль – механізм підтримки соціальної рівноваги, який забезпечує життєдіяльність сучасного суспільства й ефективність його соціального управління [10, с. 221]. Соціальний контроль може розглядатися у широкому значенні як сукупність механізмів у соціальній системі (суспільстві, соціальній групі, організації тощо), за допомогою яких забезпечуються його самоорганізація й самозбереження шляхом установаження й підтримки певного нормативного порядку й використання відповідних зразків поведінки, якими можуть бути окремі цінності, правові й моральні норми, адміністративні розпорядження, звичаї, традиції та ін. У вузькому значенні під цим поняттям в основному розуміють сукупність засобів і методів впливу суспільства на небажані форми девіантної поведінки з метою їх усунення або скорочення, мінімізації [10, с. 221].

Соціальний контроль відіграє важливу роль у житті суспільства, оскільки жодне суспільство не може успішно функціонувати і розвиватися без системи соціального контролю. Звернемо увагу на такі моменти:

1. Соціальний контроль є складовою частиною більш загальної і різноманіт-

ної системи соціального регулювання поведінки людей та суспільного життя. Її специфіка полягає в тому, що таке регулювання має впорядкований, нормативний і достатньо категоричний характер і забезпечується соціальними санкціями або загрозою їх застосування.

2. Соціальний контроль здійснюється і через соціалізацію особистості, тобто внутрішній контроль, і через взаємодію особистості з первинною соціальною групою, її культурою, тобто груповий контроль і через взаємодію особистості, соціальної групи з суспільством у цілому.

3. Не можна уявляти собі соціальний контроль однобічно – як сліпе і автоматичне підпорядкування особистості вимогам соціальних норм, коли особистість виступає лише як об'єкт, а суспільство як суб'єкт. У даному випадку має місце соціальна взаємодія, постійна і активна, за якої не тільки особистість відчуває вплив соціального контролю, а й соціальний контроль зазнає зворотного впливу з боку особистості, що може призвести навіть до зміни його характеру.

4. Характер, зміст і спрямованість соціального контролю визначаються характером, природою, типом даної соціальної системи. Цілком очевидно, що соціальний контроль у тоталітарному суспільстві і в демократичному суспільстві буде принципово відрізнятись. Так само соціальний контроль у простих, примітивних, архаїчних суспільствах має зовсім інший (наприклад, неформальний) характер у порівнянні з соціальним контролем у складних сучасних індустріальних суспільствах (складна і розвинена система формалізованого контролю).

5. Основне призначення соціального контролю – підтримувати порядок і стабільність у суспільстві, а також забезпечувати соціальне відтворення (наступність) у напрямі, що відповідає визначеній конкретним суспільством стратегії розвитку. Завдяки механізму соціалізації, заохочення, відбору та контролю соціальна система зберігає рівновагу.

На певному етапі розвитку суспільства як одна з підсистем соціального управління виникає держава [21, с. 10]. У звичайних умовах суспільство керується традиціями, тут держава як система управління взагалі не повинна втручатися. Коли ж керована система з певних причин починає поводити себе непередбачувано, то управління має передусім утримати систему в межах безпечної для неї області параметрів. При неможливості використання відомих схем управління через зміну умов або виникнення нових цілей повинні конструюватися нові варіанти дій, які оптимізуються з точки зору користі для суспільства через систему зворотних зв'язків. Безконтрольність (відсутність зворотних зв'язків) сама по собі може бути причиною переродження і деградації будь-якої системи державного управління [18, с. 8].

У результаті історичного розвитку суспільства, розподілу суспільної праці, збільшення кількості членів суспільства та їх територіального розселення, а також ускладнення соціальної структури і суспільних зв'язків усередині громади почала формуватися та виділятися певна група людей. Виникла потреба у своєрідному «суспільному координаторі», який би уособлював загальну волю і визначав загальне благо [27, с. 13].

Цікаво, що хоча ідея відповідальності інститутів влади перед сувереном і реальний контроль племені, роду, громади над тими, кому було довірене право вирішувати суспільні питання, існувала вже у первісному суспільстві, уперше в досить розвиненому стані механізм соціально-класового контролю інститутів влади постає, як це не парадоксально звучить, у теорії і практиці політичного панування рабовласників [20, с. 110]. У літературі навіть можна зустріти твердження про те, що вперше термін «демократія» живив відомий афінський стратег і правитель Перікл: «Ми називаємо себе демократією, оскільки наше управління перебуває в руках багатьох, а не кількох» [19, с. 435].

Отже, за своїм змістом контроль над державною владою являє собою різновид соціального контролю і виступає складовим елементом механізму соціального управління. Проте особливістю контролю над державною владою, що відрізняє його від інших видів соціального контролю, є його здійснення виключно у правовій формі. Загально-теоретична характеристика контролю передбачає розкриття його природи як правової форми діяльності, під якою розуміють однорідну за своїми зовнішніми ознаками діяльність суб'єктів контролю із здійснення їх функцій [23, с. 85].

Контроль, виступаючи однією з форм юридичної діяльності, є складною, високоорганізованою та динамічною системою, органічно включеною в соціально-політичний і правовий механізм суспільства [15, с. 7]. Як форма юридичної діяльності контроль характеризується такими ознаками:

1) контроль є виключною компетенцією органів державної влади або спеціально уповноважених ними суб'єктів, яким такі повноваження делеговані і результат діяльності яких забезпечується державою [30, с. 13];

2) контроль є нормативно врегульованою і такою, що спрямована на досягнення певного результату правового характеру, діяльністю. Правові приписи встановлюють компетенцію суб'єктів та юридичний статус учасників того чи іншого виду діяльності, межі їх повноважень, перелік використовуваних засобів та прийомів, шляхи досягнення поставлених цілей, способи закріплення отриманих результатів; державний контроль завжди здійснюється на підставі норм права і в переважній більшості має юридичні наслідки. Правова природа державного контролю виявляється в тому, що органи державної влади, їх посадові особи при здійсненні контролю діють у межах, визначених правовими нормами, на підставі норм права і у відповідності з ними. Тому можна сказати: державний контроль здійснюється у чітких правових межах, керується чинними нормами права і завжди викликає певні юридичні наслідки. Це свідчить про те, що в основі його виникнення і в процесі здійснення лежать правові засади. Крім того, суб'єкт юридичної діяльності, що наділений контрольними повноваженнями, утворюється і діє в установленому порядку [15, с. 53];

3) контроль є елементом механізму правового регулювання суспільних відносин, що спрямований на охорону різноманітних соціальних благ, забезпечення стабільності та захист суспільних відносин;

4) контроль являє собою систему послідовно здійснюваних суб'єктами права у встановлених процесуальних формах дій; активну, динамічну сторону контролю як юридичної діяльності становлять правові дії та операції. Юридичні дії та операції можна співвіднести як ціле і частину: перші з них становлять зовні виражені, соціально-перетворюючі і такі, що тягнуть за собою певні правові наслідки, акти суб'єктів, що служать фундаментом, підставою будь-якої юридичної діяльності, другі виступають як сукупність взаємопов'язаних між собою дій, об'єднаних локальною метою і спрямованих на вирішення певного відокремленого в рамках юридичного процесу завдання. За способом вчинення можна розрізнити реально-перетворюючі дії та операції, вчинені з метою уточнення певної обставини [6, с. 13];

5) об'єктом контролю як виду юридичної діяльності є певні суспільні відносини, на які безпосередньо він спрямований;

6) контроль має функціональну спрямованість, яка безпосередньо пов'язана із завданнями та цілями, що розв'язуються і стоять перед цим видом юридичної діяльності. У функціях виражаються природа і зміст цього виду юридичної діяльності, його ознаки і форми; конструктивний характер, здатність скомпонувати всі елементи правової системи суспільства, забезпечити реалізацію прав і обов'язків його суб'єктів і учасників, контроль (нагляд) за їх здійсненням з метою створення необхідних умов для задоволення сус-

пільних та особистих інтересів; контроль, як і будь-який вид юридичної діяльності, належить до багатофункціональних систем [11, с. 36];

6) контроль має вторинний щодо управління характер; держава завжди виконує функцію управління «загальними справами» суспільства, тому управління виступає її фундаментальною функцією; контроль відносно управління – функція похідна, допоміжна [31, с. 9], оскільки управління може відбуватися без контролю, а контроль без управління втрачає об'єкт здійснення, а отже, є неможливим; вторинний, похідний характер контролю пояснюється тим, що він здійснюється щодо діяльності, яка вже існує поза контролем і незалежно від нього [9, с. 54];

7) державний контроль має своє оформлення в офіційних документах, що містять визначення характеру контролюючих дій, інформацію про стан справ і юридичні наслідки. За результатами контрольних дій орган, що їх здійснює, приймає відповідне рішення. Це рішення може мати рекомендаційний чи примусовий характер. Контролюючий орган може вимагати привести відносини у відповідність із діючими нормами безпосередньо від самого суб'єкта, або ж направити матеріали до органів, що уповноважені приймати рішення з таких питань. Якщо при правовій оцінці дій, що контролюються, виявиться неправомірна поведінка суб'єкта контролю, то настає черга застосування правоохоронних заходів [5, с. 16].

Список використаної літератури

1. Dénes Iván Zoltán. Liberty versus Common Good. / Iván Zoltán Dénes // *European Review*. – Vol. 18. – 2010. – С. 89–97.
2. Goldoni Marco. Two internal critiques of political constitutionalism / Marco Goldoni // *International Journal of Constitutional Law*. – 2012. – Vol. 10, Issue 4. – P. 926–949.
3. Heilbroner Robert L. *Business Civilization in Decline* / L. R. Heilbroner. – N.Y. – L., 1976. – P. 51. Цит. за: Мацук О. Генеза поняття «правової держави» з точки зору соціальної філософії / О. Мацук // *Схід*. – 2009. – № 8 (99). – С. 117–121.
4. Андрійко О. Ф. Державний контроль в Україні: організаційно-правові засади / О. Ф. Андрійко. – К. : Наук. думка, 2004. – 300 с.
5. Андрійко О. Ф. Організаційно-правові проблеми державного контролю у сфері виконавчої влади : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / О. Ф. Андрійко ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – К., 1999. – 34 с.
6. Беляев В. П. Контроль и надзор в российском государстве / В. П. Беляев. – М. : Проспект, 2005. – 272 с.
7. Валадес Д. Контроль над властью / Д. Валадес. – М. : Идея-Пресс, 2006. – 248 с.
8. Гаращук В. М. Контроль та нагляд в державному управлінні / В. М. Гаращук. – Х. : Фоліо, 2002. – 176 с.
9. Горшенев В. М. Контроль как правовая форма деятельности / В. М. Горшенев, И. Б. Шахов. – М. : Юрид. лит., 1987. – 176 с.
10. Данильян О. Г. Місце і значення соціального контролю у сфері правового виховання. Проблеми правового виховання в сучасній Україні (круглий стіл) / О. Г. Данильян // *Проблеми законності*. – 2009. – № 103. – С. 220–225.
11. Дружинин В. В. Проблемы систематологии / В. В. Дружинин, Д. С. Конторов. – М. : Сов. радио, 1976. – 296 с.
12. Заветный С. А. Очерки по истории философии управления : монография / С. А. Заветный. – Х. : Издатель Савчук О. О. ; ХНТУСХ ім. П. Василенко, 2011. – 383 с.
13. Залюбовська І. К. Організаційно-правові засади державного контролю в Україні / І. К. Залюбовська. – Одеса : Юрид. л-ра, 2003. – 104 с.
14. Зеркин Д. П. Основы теории государственного управления : курс лекцій ; изд. 2-е, доп. и перераб. / Д. П. Зеркин, В. Г. Игнатов. – Ростов н/Д. : МарТ, 2005. – 512 с.
15. Карташов В. Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность / В. Н. Карташов. – Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1989. – 218 с.
16. Косілова О. І. Політичні функції громадянського суспільства : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / О. І. Косілова ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 19 с.
17. Лученко Д. В. Контрольне провадження : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Д. В. Лученко. – Х. : Нац. юрид. акад. ім. Ярослава Мудрого, 2003. – 180 с.
18. Мишин В. М. Механизм ответственной власти / В. М. Мишин ; под ред. В. В. Головки. – Днепрпетровск : Центр полит. анализа, 2001. – 143 с.
19. Основы демократии : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / авт. кол. : М. Бессонова, О. Бірюков, С. Бондарчук та ін. ; за заг. ред. А. Колодій. – К. : Ай Бі, 2002. – 684 с.
20. Пришляк Г. Я. Историчні коріння сучасних уявлень щодо демократичного контролю (теоретичний аспект) / Г. Я. Пришляк // *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. – 2011. – № 1. – С. 109–119.
21. Рохлин В. И. Прокурорский надзор и государственный контроль: история, развитие, понятие, соотношение / В. И. Рохлин. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2003. – 305 с.
22. Сагайдак Р. А. Контроль як функція управління виробництвом та інформаційна база прийняття рішень / Р. А. Сагайдак // *Інноваційна економіка*. – 2010. – № 5(19). – С. 31–34.
23. Самошенко И. С. О правовых формах осуществления функций Советского государства / И. С. Самошенко // *Сов. государство и право*. – 1956. – № 3. – С. 85–87.
24. Стариков Ю. Н. Курс общего административного права. Т. 1 : История. Наука. Предмет. Нормы. Субъекты / Ю. К. Стариков. – М. : НОРМА, 2002. – 711 с.
25. Тихомиров Ю. А. Управление делами общества (субъекты и объекты управления в социалистическом обществе) / Ю. А. Тихомиров. – М. : Мысль, 1984. – 223 с.

26. Туленков М. В. Організаційна взаємодія в демократичній системі соціального управління / М. В. Туленков. – К. : ІПК ДСЗУ, 2007. – 102 с.
27. Туленков М. В. Політичне управління в сучасному суспільстві / М. В. Туленков, Ю. Ж. Шайгородский. – К. : Центр соціальних комунікацій, 2011. – 217 с.
28. Улупова Е. Д. Контроль в системе социалистического планового управления / Е. Д. Улупова ; под ред. Г. Х. Попова. – М. : Моск. рабочий, 1986. – 87 с.
29. Хоменко О. В. Виконавча влада: соціально-правова природа, особливості : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / О. В. Хоменко ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2005. – 22 с.
30. Чуфаровский Ю. В. Юридическая деятельность: понятие и структура, ее ценность и значимость / Ю. В. Чуфаровский // Юрист. – 1999. – № 4. – С. 13–18.
31. Шестак В. С. Державний контроль в сучасній Україні (теоретико-правові питання) : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. С. Шестак. – Х., 2002. – 18 с.
32. Шульгин В. А. Контроль и управление в больших системах / В. А. Шульгин. – Л. : Изд-во Ленингр. ун-та, 1981. – 172 с.

Стаття надійшла до редколегії 10.06.2013.

Косинов С. Контроль в государстве как составляющая социальной системы

В статье дана общая характеристика контроля над государственной властью как разновидности социального контроля, составляющего элемента механизма социального управления. Установлено, что особенностью контроля над государственной властью, отличающей его от других видов социального контроля, является его осуществление исключительно в правовой форме. Определены признаки контроля как формы юридической деятельности.

Ключевые слова: контроль, социальный контроль, государственный контроль, юридическая деятельность.

Kosinov S. Control of the state as a complex social system

The article provides a general description of the control of state power as a form of social control, a component of the social control mechanism. Specified that the control of state power is implemented only in legal form. Its distinguish it from other forms of social control. The features of control as a legal activity are defined.

Keywords: control, social control, state control, legal action.